

3. Полешко А. Міжнародний семінар з питання законодавчого процесу в Україні / А. Полешко // Право України. – 2010. – № 11.
4. Коростей В. І. Господарське законодавство - основа ефективної економіки / В. І. Коростей // Право України. – 2005. – № 8.
5. Опришко В. Ф. Теоретичні та практичні проблеми правового забезпечення соціально-економічного та політичного розвитку суспільства і держави: монографія / В. Ф. Опришко, Ф. П. Шульженко. – К. : КНЕУ, 2006.
6. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11 вересня 2003 р. № 1160-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004.

*Падун Є. В.,
здобувач кафедри цивільно-правових
дисциплін юридично-психологічного
факультету НАВС
Науковий керівник: Тімуш І. С.,
д.ю.н., професор*

ПАТРОНАТНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ-СИРІТ ТА ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

На сьогоднішній день створення оптимальних умов для підтримки соціально незахищених категорій дітей, якими є діти, позбавлені батьківського піклування, є одним із найважливіших завдань. Тому специфіка і основна спрямованість соціальної політики в галузі дитинства полягають у тому, щоб всіляко пом'якшувати вплив на дітей негативних наслідків тих процесів, що відбуваються у суспільстві, а також створити умови для більшої ефективності існуючих і виникнення нових соціальних інститутів, які мають задовольняти потреби і реалізовувати інтереси дітей.

Однією із форм прийомного виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, визнано патронат. Інститут патронату не новий для сімейного законодавства, його виникнення збігається у часі з першими

спробами кодифікації норм сімейного права, і належить до тих інститутів, які то включалися до законодавства, то навпаки виключалися з нього. У радянський період нашої державності, інститут патронату був започаткований постановою ЦВК і РНК «Про порядок та умови передання вихованців дитячих будинків у селянські сім'ї» від 5 квітня 1926 р., а також постановою ЦВК і РНК РСФРР «Про порядок і умови передання вихованців дитячих будинків та інших неповнолітніх трудящим в містах та робітничих селищах» від 28 травня 1928 р. На теренах нашої держави патронат був регламентований постановою РНК УРСР від 14 червня 1940 р. («Положення про порядок патрунування дітей в колгоспах і сім'ях трудящих», розроблене Міністерством освіти і затверджене постановою РНК УРСР 11 червня 1940 р.). У Постанові РНК від 23 січня 1942 р. під патронатом розумілося прийняття в сім'ю трудящих на виховання дітей, які залишились без батьків або втратили з ними зв'язок [1, с. 58]. Завдання та функції патронату стали особливо актуальними в період Великої Вітчизняної війни та безпосередньо після її завершення. Величезна кількість евакуйованих осиротілих дітей та дітей, що залишились без нагляду батьків, поставили завдання про організацію негайної допомоги таким дітям. Уряди колишніх радянських республік, особливо тих, на територію яких прибувала значна кількість дітей, евакуйованих із тимчасово окупованих районів, почали розробляти тимчасові положення, спрямовані на посилення функцій патронату. Згодом була видана особлива інструкція, затверджена постановою РНК РСФРР 8 квітня 1943 р. «Про патрунування, опіку та усиновлення дітей, які залишились без батьків». Патронат встановлювався над дітьми-сиротами у віці від 5 місяців до 14 років, над вихованцями дитячих будинків і над дітьми, що були вилучені із сім'ї на підставі відповідного рішення суду. У виняткових випадках допускалось патрунування дитини у віці до 16 років, а також в окремих випадках на виховання могли бути передані діти, які не досягли п'ятимісячного віку [2, с. 44]. В той час, як і на сьогоднішній день, патронат здійснювався на добровільних засадах, і полягав у тому, що сім'я брала на виховання дитину за договором з відповідними державними органами. В цьому

договорі обумовлювались умови тимчасового утримання і виховання дитини, а також державна допомога, яку отримує сім'я на утримання прийнятої дитини. Завдання патронату зводилось до наступного - забезпечити дитині нормальні умови життя та виховання.

Таким чином, патронат, як і інші форми влаштування дітей, що залишилися без батьківського піклування має давню історію. Інститут патронату зазнав чимало змін, на його формування і розвиток безперечно вплинули ті соціально-економічні та політичні зміни, які відбувалися в країні протягом десятиліть. Сучасна юридична наука зберегла найбільш вагомі теоретичні та практичні досягнення такої форми влаштування дітей, які позбавлені батьківського піклування як патронат минулих років, розвинувши та удосконаливши відповідні правові норми та пристосували їх до сучасних вимог законодавства та існуючих сімейно-правових відносин.

Отже, патронат – одна із форм влаштування дітей, які залишилися без батьківського піклування, в чужу сім'ю на виховання. Поряд із такими формами як усиновлення, опіка та піклування, патронат виконує серйозне завдання – забезпечує дитині належне батьківське виховання [2, с. 45]. Разом з тим, це різні форми виховання дітей. На думку В. І. Борисової відмінність проявляється у наступному: усиновлення, на відміну від патронату, відносять до підстав створення сім'ї; при усиновленні дитина приймається в сім'ю усиновлювача на правах доньки чи сина і поміж дитиною і усиновлювачем виникають відносини, що прирівнюються до батьківських. При патронаті батьківських прав не виникає, а дитина передається лише на виховання; підставою виникнення усиновлення, як правило, є рішення суду, а відносини між дитиною і патронатним вихователем виникають на підставі договору між останнім та органом опіки та піклування; патронат, на відміну від усиновлення, припиняється при досягненні дитиною повноліття; патронатний вихователь на відміну від усиновлювача отримує плату за виховання дитини; між патронатним вихователем і дитиною не виникає аліментних зобов'язань, як це відбувається при усиновленні; патронат не є перешкодою для усиновлення дитини, і навпаки, усиновлення унеможливає

встановлення патронату [3, с. 178]. На цю відмінність вказувала також і З. Ромовська [4, с. 476]. Патронатний вихователь отримує, на відміну, від опікуна (піклувальника) плату за виконання своїх обов'язків; між дитиною і патронатним вихователем складаються тісніші зв'язки, ніж між дитиною і опікуном (піклувальником); опікун – законний представник дитини у всіх правовідносинах, а патронатний вихователь – лише у сфері процесуальних відносин [5, с. 227-228]. Як уже згадувалось, дитина передається у сім'ю патронатного вихователя шляхом укладення договору про патронат, який не є цивільно-правовим договором [6, с. 286]. Відповідно до ст. 252 СК України, за договором про патронат орган опіки та піклування передає дитину, яка є сиротою або з інших причин позбавлена батьківського піклування, на виховання у сім'ю іншої особи (патронатного вихователя) до досягнення дитиною повноліття, за плату. Сторонами договору про патронат є орган опіки та піклування і патронатний вихователь. Ст. 252 СК України не містить вимог щодо особи патронатного вихователя та переліку осіб, які не можуть бути стороною в договорі. У зв'язку з цим деякі автори пропонують застосовувати в зазначеному випадку аналогію закону – не можуть бути патронатними вихователями особи, як і опікунами та піклувальниками, які зловживають спиртними напоями, наркотичними засобами, позбавлені батьківських прав, а також якщо їхні інтереси суперечать інтересам дитини [4, с. 476]. Інші пропонують запозичити досвід СК РФ, де в ст. 153 визначено, що патронатними вихователями не можуть бути особи, звільнені від повноважень опікуна, піклувальника за неналежне виконання покладених на них обов'язків; колишні усиновлювачі, якщо усиновлення скасовано з їх вини; особи, які за станом здоров'я не можуть виконувати обов'язки, пов'язані з вихованням дітей [7, с. 381]. На наш погляд, такі пропозиції заслуговують на увагу з боку законодавця.

Список використаних джерел:

1. Мироненко В. П. Патронат як форма влаштування дітей-сиріт ті дітей, позбавлених батьківського піклування / В. П. Мироненко // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2013. - № 3. – с. 56-63.

2. Мироненко В. П. Інститут патронату у сімейному праві України / В. П. Мироненко // Нотаріат для вас, 2008. - № 6. – с.43-46.
3. Сімейне право України: Підручник за заг.ред. В. І. Борисової та І. В. Жилінкової. – К.: Юрінком Інтер, 2011. – 286 с.
4. Сімейний кодекс України: Науково-практичний коментар // За ред. З. В. Ромовської. – 3-тє вид. Перероб і доп. – К. – Правова єдність. – 2009. – 432 с.
5. Сімейне право України: Підручник за заг.ред. В. І. Борисової та І. В. Жилінкової. – К.: Юрінком Інтер. – 2004. – 264 с.
6. Рясенцев В. А. Советское семейное право. – М.: Юрид. лит. – 1982. – 256 с.
7. Сімейне право України: підручник за заг.ред. Ю. С.Червоного. – К.: Істина. – 2004. – 400 с.

*Турецький В. В.,
магістр права, Старший інспектор
Садгірського відділення поліції
Головного управління національної
поліції в Чернівецькій області,
капітан поліції*

ТИПОВИЙ ДОГОВІР ЯК ДЖЕРЕЛО РЕГУЛЮВАННЯ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН

В умовах ринкової економіки важливим чинником процесу регулювання суспільних відносин між суб'єктами цивільних відносин є договір. Останнім часом все частіше регулювання цивільних відносин здійснюється на основі типових договорів, які, порушують основні принципи цивільного права, зокрема договірного. Ця проблема розглядалася провідними фахівцями в галузі юриспруденції: В. В. Сергієнко, С. М. Корнеєвим, В. В. Витрянский, А. М. Шафір, А. Ю. Кабалкин, В. Ф. Чигир та ін. Але в силу безперервного розвитку суспільства питання про порядок застосування та вдосконалення законодавства не втрачає своєї актуальності.